

Ks. Dawid Karas¹

„Życie zgodne z wiarą” (kan. 874 § 1, 3° KPK) jako kwalifikacja kanoniczna do przyjęcia zadania rodzica chrzestnego

Wstęp

Funkcja rodzica chrzestnego posiada długą historię sięgającą samych początków Kościoła. Choć w pierwszych gminach chrześcijańskich cała wspólnota wierzących poświadczala przyjęcie sakramentu chrztu przez katechumenów, to powierzenie tego zadania poszczególnym wiernym stało się powszechnym zwyczajem w Kościele już w III w. po Chr.² Od samego początku instytucji rodzica chrzestnego jednym z głównych wymogów stawianych kandydatom do podjęcia się tego zadania było prowadzenie przez nich życia zgodnego z wiarą³.

Także i obecnie oczekuje się, by ci, którzy przyjmują zobowiązanie do bycia rodzicem chrzestnym, byli ludźmi „głęboko wierzącymi”⁴. Doświadczenie w posłudze duszpasterskiej wskazuje jednak, że duchowni napotykają niekiedy na pewne trudności we właściwym rozumieniu tego wymogu, a świeccy, szczególnie rodzice (względnie zastępujący ich prawni opiekunowie) wskazujący chrzestnych dla swoich dzieci, nie zawsze biorą ten wymóg pod uwagę. Dlatego celem niniejszego opracowania jest podjęcie próby interpretacji wskazanej powinności zgodnie z zasadami metodologii prawa kanonicznego i w oparciu o obowiązujące regulacje prawa kościelnego, z nadzieją, że przedstawiona analiza przyczyni się do ukazania właściwego rozumienia omawianego obowiązku i pomoże w przewyciężeniu związanych z nim ewentualnych trudności interpretacyjnych.

¹ Magister teologii. Adres email: dawid.karas@gmail.com.

² Por. W. Wąsik, *Instytucja rodziców chrzestnych od czasów starożytnych do prawa dekretalów*, w: „Kieleckie Studia Teologiczne” 16(2017), s. 267; M. Nowak, *Rodzic chrzestny i świadek chrztu w świetle prawodawstwa kościelnego*, w: „Studia Elbląskie” 17(2016), s. 212.

³ Por. P. Lewandowski, *Zawieszenie funkcji chrzestnych i świadków bierzmowania w Kościele włoskim*, w: „Teologia i moralność” 17(2022), n. 2(32), s. 262.

⁴ Por. KKK, n. 1255

1. „Życie zgodne z wiarą” jako przedmiot wykładni prawa

Sobór Watykański II w Konstytucji o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* zalecał, by przy odnowie obrzędu chrztu dzieci uwzględnić bardziej rolę i obowiązki rodziców chrzestnych⁵. Katechizm Kościoła Katolickiego, postępując za tym wskazaniem, podkreśla, że misja rodziców chrzestnych jest „prawdziwą funkcją eklezjalną” (*officium*), powierzana dla pomocy ochrzczoneму w podążaniu drogą życia chrześcijańskiego⁶. Z pewnością nie chodzi tu o *officium* jako ‘urząd kościelny’ w myśl kan. 145 § 1 KPK⁷, lecz o *officium* w szerszym znaczeniu, rozumiane jako ‘zadanie’, ‘obowiązek’ – gdyż i w takim sensie Kodeks Prawa Kanonicznego posługuje się tym łacińskim terminem⁸. Za powyższym rozróżnieniem przemawia dodatkowo fakt, że funkcja rodzica chrzestnego jest w Kodeksie określana pojęciem *munus*⁹, które – chociaż w istocie jest słowem o wiele bardziej wieloznacznym niż *officium*¹⁰ – zazwyczaj tłumaczy się właśnie jako ‘funkcja’ lub ‘zadanie’¹¹.

Kompetencje nieodzwonne do przyjęcia zadania rodzica chrzestnego Kodeks Prawa Kanonicznego ujmuje w kan. 874 § 1 KPK¹². Przepis ten precyzuje, że do przyjęcia zadania rodzica chrzestnego może zostać dopuszczona wyłącznie osoba: 1° wskazana przez przyjmującego chrzest, jego rodziców lub prawnych opiekunów, względnie – przy nieobecności tych drugich – przez proboszcza lub szafarza sakramentu; zdalna do pełnienia tej funkcji; mająca intencję jej pełnienia; 2° która skończyła 16 lat – chyba że decyzja biskupa diecezjalnego albo jakaś słuszna przyczyna

⁵ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”* (4.12.1963), n. 67.

⁶ Por. KKK, n. 1255.

⁷ Chociaż niektórzy autorzy przyjmują takie rozumienie tego pojęcia w odniesieniu do rodziców chrzestnych. Por. T. Jakubiak, *Zdatność do przyjęcia urzędu chrzestnego w Kościele łacińskim*, w: „Prawo Kanoniczne” 60(2017), n. 2, s. 53n.

⁸ Por. kan. 96, 232, 296, 781, 789, 830 § 2 KPK. Zob. P. Erdő, *Ministerium, munus et officium in Codice iuris canonici*, w: „Periodica de Re Morali Canonica Liturgica” 78(1989), n. 4, s. 428n; K. Dziub, *Pojęcie urzędu kościelnego według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, w: „Częstochowskie Studia Teologiczne” 35–36(2007–2008), s. 71n.

⁹ Por. kan. 874 KPK. Również kodeks piobenedyktynski z 1917 r. określał funkcję rodzica chrzestnego terminem *munus*. Por. kan. 769 CIC.

¹⁰ Kodeks wyklucza ten termin m.in. w znaczeniu teologicznym dla określenia potrójnego posłannictwa Chrystusa (por. kan. 204 KPK), natomiast w znaczeniu prawnym m.in. dla określenia zadań wynikających z posiadania jakiegoś urzędu (por. kan. 1747 § 1 KPK) lub nawet na określenie samego urzędu (por. kan. 332 § 2 KPK). Zob. A. Słowikowska, *Interpretacja pojęcia munus w Konstytucji dogmatycznej o Kościele Lumen gentium*, w: „Roczniki humanistyczne” 63(2015), z. 8, s. 127n.

¹¹ Por. kan. 617, 628 § 1, 756 § 1, 834 § 1, 1289 KPK. Ponadto warto zauważyć, że Kodeks, chcąc rozróżnić ‘urząd’ od innych ‘zadań’, przeciwstawia sobie pojęcia *officium* i *munus*. Por. kan. 228 § 1, 1377 § 1 KPK.

¹² Wymienione w nim wymagania dotyczą jednocześnie kandydatów na świadków bierzmowania, na co wskazuje wyraźne odwołanie do tego przepisu zawarte w kan. 893 § 1 KPK.

uznana przez proboszcza lub szafarza sakramentu składania do dopuszczenia wyjątku; 3° jest katolikiem¹³; przyjęła już bierzmowanie i pierwszą Komunię Świętą; prowadzi życie zgodne z wiarą oraz odpowiadające podejmowanej funkcji; 4° nie jest związana żadną karą kanoniczną, wymierzoną lub deklarowaną; 5° a także nie jest ojcem lub matką przyjmującego chrzest.

Wymienione powyżej wymagania konieczne do przyjęcia zadania rodzica chrzestnego charakteryzują się różnym stopniem konkretności. Część z nich jest wyrażona ściśle, z wykorzystaniem określeń numerycznych (np. „ukończył szesnaście lat”¹⁴) lub zrozumiałych jednoznacznie warunków (np. „nie jest ani ojcem, ani matką przyjmującego chrzest”¹⁵). Co poniektóre z nich są jednak opisane bardzo ogólnie i to właśnie do tej grupy ogólnikowych sformułowań należy niewątpliwie tytułowy wymóg „życia zgodnego z wiarą” (*vita fidei congrua*).

Brak precyzyjnego dookreślenia tego wyrażenia w omawianym przepisie wynika z podstawowego aksjomatu, zgodnie z którym normy ustawodawcze powinny posiadać w miarę abstrakcyjny i generalny charakter – dzięki czemu jedną zwięzłą regulacją można oddać niemalże wszystkie przypadki podpadające pod daną normę¹⁶. Zgodnie z tym założeniem Kodeks Prawa Kanonicznego nie definiuje, jak należy rozumieć obowiązek *vita fidei congrua*. Nie istnieje również interpretacja autentyczna dla tego wyrażenia wydana zgodnie z kan. 16 KPK.

Z uwagi na brak definicji kodeksowej powyższe wyrażenie należy interpretować zgodnie z normą ogólną ujętą w kan. 17 KPK. Kanon ten wskazuje, by wykładni danego przepisu dokonywać w pierwszej kolejności w oparciu o „własne znaczenie słów”, którymi jest on wyrażony; następnie z uwzględnieniem całości „tekstu”, w którym jest umieszczony, i jego „kontekstu”; wreszcie zaś – o ile wykładnia gramatyczno-logiczna nie pozwala na ustalenie właściwego rozumienia ustawy – z odwołaniem się do „miejsc paralelnych” – o ile istnieją, „celu” i „okoliczności” powstania przepisu, a także „zamysłu ustawodawcy”.

Do wykładni niniejszego sformułowania będzie miał zastosowanie także kan. 18 KPK traktujący o ścisłej interpretacji ustawy. Kan. 874 § 1 KPK jest bowiem uznawany w doktrynie prawa kanonicznego za przykład ustawy uniezdalniającej, mimo że nie zawiera w sobie wyrażonej

¹³ Warunkowo dopuszcza się jako rodzica chrzestnego osobę wyznania prawosławnego, jeśli drugim chrzestnym jest katolik. Por. Papieška Rada ds. Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu* (26.03.1993), n. 98b.

¹⁴ Kan. 874 § 1, 2° KPK.

¹⁵ Kan. 874 § 1, 5° KPK.

¹⁶ Por. R. Sobański, *Metodologia prawa kanonicznego*, Warszawa 2009, s. 89. Aksjomat ten został ujęty w popularnej paremii prawniczej *omnis definitio periculosa est*. Por. *Dicta. Zbiór łacińskich sentencji, przysłów, zwrotów, powiedzeń z indeksem osobowym i tematycznym*, (red.) Cz. Michalunio, Kraków 2010, poz. 6494, s. 432.

explicite klauzuli uniezdalniającej¹⁷. Chociaż zasadniczo wszelkie przepisy dot. sprawowania kultu nie mają na celu ograniczania praw poszczególnych osób, ale ogólne wskazanie, komu w Kościele określone prawa przysługują¹⁸, to jednak wskazany przepis wyraźnie ogranicza swobodne wykonywanie funkcji chrzestnego przez ogół wiernych, wskazując, że do tego zadania mogą zostać dopuszczeni jedynie ci, którzy spełniają wyliczone w nim taksatywnie warunki – stąd też omawiany zwrot należy interpretować ściśle.

2. *Vita fidei congrua* – interpretacja filologiczna wyrażenia

Zgodnie z kan. 17 KPK na pierwszym etapie interpretacji danego przepisu należy dokonać jego analizy gramatycznej, przez którą rozumie się rozważenie sensu słów składających się na dany przepis z uwzględnieniem ich własnego, czyli potocznego, rozumienia. Oczywiście wiążący jest przy tym język oryginału – w tym przypadku tekst łaciński, gdyż właśnie w tym języku Kodeks został promulgowany. Tekst polski może natomiast pełnić jedynie funkcję pomocniczą¹⁹.

Przez termin *vita* = ‘życie’ w znaczeniu słownikowym rozumie się nie tylko sam fakt pozostawania przy życiu, ‘bycie’ rozpatrywane jako stan metafizyczny, ale też określone czyny żyjącego podmiotu charakteryzujące to życie, określane łącznie jako ‘sposób życia’²⁰. Oznacza to, że oceniając czyjaś zdolność do pełnienia funkcji rodzica chrzestnego, należy uwzględnić, czy jego sposób myślenia i postępowania, czyli ogólny styl życia, jest do pogodzenia z wymogami wiary.

Wątpliwości może jednakże budzić kwestia tego, jak należy rozumieć samą wiarę, która w tym wypadku ma stanowić kanoniczne kryterium zdatności kandydata do podjęcia przez niego zadania chrzestnego. Słowo *fides* jest bowiem w języku łacińskim pojęciem wieloznacznym, posiadającym liczne desygnaty tak w rzeczywistości świeckiej, jak i religijnej. Terminem tym można wszakże określać zarówno postawy, takie jak: ‘zaufanie’, ‘wierność’; jak też cechy: ‘niezawodność’, ‘sumiennosc’, ‘wiarogodność’; czy relacje: ‘przywiązanie’, ‘uległość’. *Fides* to także synonim uznania wymienionych postaw, cech i relacji, czyli ich ‘uwierzytelnienie’, ‘poświadczenie’²¹. Wobec powyższego należy podkreślić, że wymóg „życia

¹⁷ Por. R. Sobański, s. 93; zob. T. Jakubiak, *The criteria stipulated in canon 874 § 1, 1°–2° of the Code of Canon Law and the validity of taking on the munus of sponsor*, w: „Roczniki Nauk Prawnych” 30(2020), n. 1, s. 191–207; tenże, *Is canon 874 a disqualifying law?*, w: „Studia canonica” 53(2019), n. 2, s. 431–447.

¹⁸ Por. W. Wójcik, *Interpretacja ustaw według nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, w: „Prawo kanoniczne” 30(1987), n. 3–4, s. 87.

¹⁹ Por. R. Sobański, s. 92.

²⁰ Por. *Słownik łacińsko-polski*, (red.) J. Korpanty, t. II. I–Z, Warszawa 2003, h. *vita*, s. 980n.

²¹ Por. A. Jougan, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Poznań–Warszawa–Lublin 1958, h. *fides*, s. 260.

zgodnego z wiarą” (*vita fidei congrua*) nie jest tożsamy z „życiem godnym wiary” (*vita fide digna*) – a zatem czysto ludzkie zalety, i co za tym idzie, dobra opinia w społeczeństwie, nie są *stricte* wystarczającymi argumentami przemawiającymi za powierzeniem komuś zadania rodzica chrzestnego²².

Również zawężenie akceptowalnych w kontekście niniejszego przepisu znaczeń słowa *fides* do desygnatów ściśle religijnych nie rozstrzyga tej kwestii jednoznacznie. *Fides* oznacza bowiem zarówno postawę człowieka, który wierzy komuś lub w coś; wiarę nadprzyrodzoną, cnotę lub sprawność, dzięki której się wierzy; naukę, przedmiot wiary, czyli to, w co się wierzy; sakrament, który jest przyczyną lub znakiem wiary; a także wspólnotę wierzących – Kościół oraz włączenie do tego Kościoła przez chrzest²³. Istotne jest zatem ustalenie, o jakie rozumienie wiary chodzi, gdyż coraz częściej zdarza się, że ludzie uważający się za wierzących posiadają co prawda wiarę religijną, ale nie posiadają określonych przekonań religijnych – wierzą w Boga, gdyż doceniają wartość wiary w życiu, ale nie zawsze wierzą tak, jak naucza tego Kościół, gdyż albo jeszcze do doktryny katolickiej się nie przekonali, albo już to przekonanie utracili²⁴.

W odniesieniu do kanonicznego wymogu stawianego kandydatom do pełnienia funkcji rodziców chrzestnych z pewnością nie jest wystarczająca wiara jako taka, mająca jakiegokolwiek odniesienie do osoby Boga, lecz taka, która – zgodnie ze ścisłą interpretacją ustawy – uwzględnia także prawdę przez tego Boga objawioną²⁵. Musi to być zatem wiara osadzona w kontekście eklezjalnym – przez Kościół przekazywana i w Kościele wyznawana²⁶. Potwierdza to treść, jaką posiada wyraz *fides* w języku prawnokanonicznym, szczególnie kodeksowym. Kodeks Prawa Kanonicznego rozumie bowiem przez to wyrażenie nie tylko sam akt wiary, lecz także wyznawane prawdy wiary²⁷. Dla poparcia tej tezy warto przytoczyć szczególnie normę zawartą w kan. 774 § 2 KPK, zgodnie z którą także rodzice chrzestni są odpowiedzialni za kształtowanie dzieci w wierze. Ponieważ zaś kanon ten umieszczony jest w rozdziale poświęconym nauczaniu katechetycznemu, wydaje się jasne, że ustawodawca, formułując dany przepis przy użyciu słowa *fides*, brał pod rozwagę wiarę, której przedmiotem jest nie tylko religijne odniesienie do Boga, ale też określone ‘prawdy wiary’, czyli magisterium.

²² Por. P. Lewandowski, s. 265.

²³ Por. tamże; *Słownik łacińsko-polski*, (red.) J. Korpanty, t. I. A–H, Warszawa 2001, h. *fides*, s. 768n; Św. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, p. I–II, q. 55, a. 1, ad. 1; p. II–II, q. 129, a. 6.

²⁴ Por. P. Moskal, *Poznanie Boga w drodze wiary*, w: „Łódzkie Studia Teologiczne” 9(2000), s. 84.

²⁵ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym* „*Dei verbum*” (18.11.1965), n. 5; KKK, n. 143, 154, 176n.

²⁶ Por. KKK, n. 166–169, 181.

²⁷ Por. np. 386 § 2, 528 § 1 KPK.

Zważając na powyższe, oczekiwanym jest, by pretendent do pełnienia funkcji rodzica chrzestnego nie tylko znał, przynajmniej ogólnie, zasady wiary katolickiej, ale był również do nich przekonany, czyli uznawał je za swoje własne, co miałyby uzewnętrznić się w świadectwie jego życia²⁸. Rozumienie to potwierdza dopełnienie analizy gramatycznej przez interpretację kontekstualną, ujmującą omawiane wyrażenie jako część szerszego tekstu – konkretnie kan. 874 § 1, 3° KPK.

Przywołany numer wskazuje, że kandydat do pełnienia zadania chrzestnego, oprócz wymogu życia zgodnego z wiarą, musi: 1) być katolikiem; 2) przyjąć już sakrament bierzmowania i Eucharystii; 3) prowadzić życie odpowiadające podejmowanej funkcji. Biorąc pod uwagę koniunkcję łączącą kryterium „życia zgodnego z wiarą” z warunkiem „życia odpowiadającego podejmowanej funkcji” (*vita fidei et muneri suscipiendo congrua*), dla właściwego zrozumienia tego pierwszego należy wskazać, że głównym celem stawianym rodzicom chrzestnym jest pomoc świadczona rodzicom ochrzczonego w jego katolickim wychowaniu i przekazaniu mu duchowego dziedzictwa wiary²⁹. Chrzestni bowiem od momentu udzielenia chrztu świętego nabywają względem ochrzczonego prawny obowiązek doprowadzenia go do poznania Boga i predysponowania do przyjęcia pozostałych sakramentów wtajemniczenia³⁰.

Św. Tomasz z Akwinu porównał tę postawę do zadania wychowawcy, który ma pouczać ochrzczonego o sprawach wiary i o życiu chrześcijańskim³¹. Stary Kodeks ukazywał tę powinność jako działanie duchowych rodziców wprowadzających swoje dziecko w dziedzictwo wiary i obyczajów chrześcijańskich oraz pomagających mu stać się świadkiem Chrystusa wiernie wypełniającym obowiązki chrześcijańskie³². Zadanie to było stawiane w Kodeksie Pio-Benedyktyńskim niemalże na równi z analogicznym obowiązkiem nakładanym na naturalnych rodziców przyjmującego chrzest³³. Podkreślano także, że nie jest to obowiązek jedynie jurydyczny, ale i moralny, którego świadome i dobrowolne zaniedbanie stanowi materię grzechu ciężkiego³⁴.

²⁸ W potrydenckim katechizmie rzymskim obowiązkiem rodzica chrzestnego było dawać chrześniakowi przykładu pobożnego życia oraz nauczenie go podstawowych modlitw, takich jak Wyznanie wiary, Ojciec nasz i Dziesięć przykazań Bożych. Por. *Catechismus Romanus ex decreto Concilii Tridentini Pti V Pontificis Maximi iussu editus*, Padwa 1714, s. 217.

²⁹ Por. J. Białobok, *Instytucja rodziców chrzestnych w Kodeksie Prawa Kanonicznego*, Tarnów 2001, s. 253n.

³⁰ Por. E. Szałafrowski, *Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej*, t. 2, Warszawa 1979, s. 27.

³¹ Por. św. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, p. III, q. 67, a. 7.

³² Por. W. Wąsik, *Instytucja rodziców chrzestnych w Kościele łacińskim od Soboru Trydenckiego do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r.*, w: „Kieleckie Studia Teologiczne” 17(2018), s. 251n.

³³ Por. kan. 769, 1113, 1372 § 2, 1335 CIC.

³⁴ Por. H. Noldin, A. Schmitt, *Summa theologiae moralis iuxta Codicem Iuris Canonici. Scholarum usui*, t. 3. *De sacramentis*, Barcelona 1951, s. 80.

Odnowiony rytuał chrztu wskazuje wyraźnie, że rodzice chrzestni – razem z rodzicami ochrzczonego – biorą na siebie obowiązek wychowania go w wierze tak, by w dojrzałym życiu chrześcijańskim zachowywał Boże przykazania, miłował Boga i ludzi oraz rozwijał w sobie życie duchowe, strzegąc je przed skażeniem grzechem – „aż po życie wieczne”³⁵. Wynika z tego, że zadanie rodzica chrzestnego nie jest ograniczone jedynie liturgicznymi ramami samej ceremonii chrztu, ale sięga znacznie dalej, składając go do aktywnego zaangażowania się w dalsze życie przyjmującego ten sakrament.

Również obowiązujące prawo kodeksowe przypomina o tym podstawowym zadaniu rodzica chrzestnego, który ma towarzyszyć „przyjmującemu chrzest w chrześcijańskim wtajemniczeniu” oraz pomagać mu, by „prowadził życie chrześcijańskie zgodne z chrztem i sumiennie wypełniał związane z nim obowiązki”³⁶.

Wychowanie ochrzczonego w wierze, o którym mowa powyżej, polega przede wszystkim na doprowadzeniu go do zażyłej i głębokiej relacji z Chrystusem. Rodzice chrzestni mogą pomóc osobie ochrzczonej w zbudowaniu tej duchowej więzi poprzez wpojenie jej najważniejszych prawd wiary i zasad moralności głoszonych w Kościele katolickim, naukę podstawowych modlitw katechizmowych, stopniowe włączanie jej w życie wspólnoty Kościoła – systematyczny udział w niedzielnej Mszy Świętej i katechezie szkolnej, doprowadzenie do pełnego udziału w Eucharystii i do sakramentu bierzmowania, a ostatecznie poprzez pomoc i wsparcie w prowadzeniu dojrzałego, odpowiedzialnego życia chrześcijańskiego³⁷. Czynne zaangażowanie rodzica chrzestnego w tak rozumiane wychowanie w wierze – będące konkretnym sposobem realizacji kodeksowego wymogu „życia zgodnego z podejmowaną funkcją” (*vita muneris suscipiendo congrua*) – wymaga od niego samego prowadzenia życia zgodnie z zasadami i praktykami wpajanymi ochrzczonemu, a więc „życia zgodnego z wiarą” (*vita fidei congrua*) będącego w istocie osobistym świadectwem życia w pełni chrześcijańskiego. Owa zależność uwidacznia się w czasie sprawowania sakramentu chrztu świętego, gdy rodzice chrzestni wraz z rodzicami dziecka, podejmując się zadania wychowania go w wierze, wyrzekają się w jego imieniu zła i wyznają wiarę³⁸ – deklarując jednocześnie, że sami również będą w swoim życiu unikać grzechu i kierować się zasadami wiary katolickiej³⁹.

³⁵ Por. *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 2014, n. 77n, 93, 99n.

³⁶ Por. kan. 872 KPK.

³⁷ Por. A. Jaszcz, *Udzielanie sakramentu chrztu osobom poniżej 14 roku życia w prawie partykularnym Archidiecezji Lubelskiej*, w: „Studia Prawnicze KUL” 1(2020), s. 149.

³⁸ Por. *Obrzędy chrztu dzieci...*, n. 93–95.

³⁹ Por. J. Krzywkowska, *Kanoniczna pozycja chrzestnych jako duchowych przewodników*, w: *Wychowanie religijne i moralne*, (red.) M. Różański, R. Szytmiller, Olsztyn 2015, s. 49.

Pozostałe dwa wymogi stawiane rodzicom chrzestnym w kan. 874 § 1, 3° KPK, tj. przynależność do Kościoła katolickiego oraz przyjęcie sakramentów bierzmowania i Eucharystii, dopełniają pojęcie „życia zgodnego z wiarą”, syntetyzując jedynie wnioski sformułowane już na wcześniejszych etapach analizy niniejszego wyrażenia.

Katolikami są osoby ochrzczone, pozostające w pełnej łączności z Kościołem katolickim, które „w jego widzialnym organizmie łączą się z Chrystusem więzami wyznawania wiary, sakramentów i zwierzchnictwa kościelnego”⁴⁰. Szczególne znaczenie w budowaniu komunii z Kościołem mają sakramenty chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Chrzest włącza człowieka do wspólnoty Kościoła i stanowi bramę umożliwiającą mu dostęp do pozostałych sakramentów. Chrzest i bierzmowanie posiadają tę specyficzną wartość w budowaniu Kościoła, że formując jego członków, pozostawiają w nich niezatarte znamię przynależności do Chrystusa. Eucharystia z kolei pogłębia wspólnotę człowieka wierzącego z Chrystusem i Kościołem, urzeczywistnia tę jedność, odnawia w człowieku dary chrzcielne i wspiera rozwój całego jego życia chrześcijańskiego⁴¹.

Przekładając powyższe na wymóg „życia zgodnego z wiarą”, należy przyjąć, że w kontekście całości normy ujętej w kan. 874 § 1, 3° KPK do zadania rodzica chrzestnego może być dopuszczony tylko ten, kto wyznawaną przez siebie wiarę potwierdzi: świadectwem autentycznie chrześcijańskiego życia, pełną identyfikacją ze wspólnotą Kościoła i prowadzonym regularnie życiem sakramentalnym.

3. Praktyczne wskazania wynikające z interpretacji kan. 874 § 1, 3° KPK

Dokonana powyżej interpretacja kontekstualna kodeksowego wyrażenia *vita fidei congrua* wydaje się w sposób wystarczający przybliżać jego właściwe rozumienie, zgodne z celem ustawy i zamysłem ustawodawcy. Jak wskazano wcześniej, w egzegezie prawnej kan. 874 § 1 KPK ma zastosowanie norma ujęta w kan. 18 KPK przemawiająca za ścisłą wykładnią tego przepisu. Warto zatem wykorzystać wyliczone w podsumowaniu poprzedniego paragrafu trzy elementy weryfikujące wiarygodność „życia zgodnego z wiarą”, tj. świadectwo, przynależność do Kościoła oraz życie sakramentalne, i z ich pomocą, metodą analityczno-redukcyjną, wskazać konkretne przypadki duszpasterskie niepodpadające pod ścisłe rozumienie tytułowego wymogu.

Pamiętając, że rodzic chrzestny występuje w czasie celebracji chrztu jako przedstawiciel Kościoła⁴², prawo kodeksowe zobowiązuje go

⁴⁰ Por. kan. 205 KPK.

⁴¹ Por. KKK, n. 1213, 1285, 1303, 1325, 1392; T. Jakubiak, *Full communio with the Catholic Church and the validity of taking on the munus of sponsor*, w: „Roczniki Nauk Prawnych” 31(2021), n. 1, s. 164n.

⁴² Por. *Obrzędy chrztu dzieci...*, *Wprowadzenie ogólne*, n. 8.

do trwania w pełnej łączności ze wspólnotą Kościoła katolickiego oraz przyjęcia sakramentów bierzmowania i Eucharystii stanowiących dopełnienie łaski chrztu oraz inicjacji chrześcijańskiej⁴³. W związku z tym osoba pretendująca do pełnienia funkcji rodzica chrzestnego nie może być członkiem akatolickiej wspólnoty kościelnej – z wyjątkiem przywołanego wcześniej przypadku wiernego należącego do Kościoła Prawosławnego. Z tego samego powodu nie może być też członkiem sekty⁴⁴.

Biorąc pod uwagę warunek identyfikacji ze wspólnotą Kościoła, będący istotnym elementem omawianego wymagania, niezdolne do pełnienia zadania rodzica chrzestnego są osoby negujące nauczanie Kościoła katolickiego lub publicznie manifestujące przekonania sprzeczne z nim, a także osoby, które jawnie wyrzekły się wiary – niezależnie od tego, czy złożyły formalny akt apostazji⁴⁵. Do pełnienia tej funkcji nie należy zatem dopuszczać znanych osób (np. aktorów, polityków) publicznie wypowiadających się na tematy wiary i moralności w sposób niedający pogodzić się z magisterium Kościoła i wywołujący zgorszenie wśród wiernych⁴⁶.

Ponadto na mocy prawa partykularnego zadania rodzica chrzestnego nie można powierzać młodzieży, która nie uczęszcza na katechizację szkolną – dlatego w przypadku uczniów, oprócz zwyczajowego świadectwa kwalifikacyjnego z parafii zamieszkania, dodatkowo należy wymagać stosownego zaświadczenia od nauczyciela religii⁴⁷.

Inną kategorią osób, którym w oparciu o prawo partykularne nie można powierzyć obowiązków rodzica chrzestnego, są osoby żyjące w związkach niesakramentalnych (cywilnych, partnerskich, także homoseksualnych)⁴⁸. Pierwszym źródłem niezdolności ww. grupy osób jest generalny brak możliwości prowadzenia przez nich życia sakramentalnego. O ile do wypełnienia wymogu dot. przyjęcia sakramentu Eucharystii w ścisłym rozumieniu kan. 874 § 1, 3° KPK wystarcza, by rodzic chrzestny przystąpił do samej tylko pierwszej Komunii Świętej, o tyle, by zadośćuczynić obowiązkowi życia zgodnego z podejmowaną funkcją, a w konsekwencji „życia zgodnego z wiarą”, niezbędne jest już prowadzenie przez niego regularnego życia sakramentalnego. Kościół natomiast nie dopuszcza do Komunii Świętej osób żyjących partnersko poza małżeństwem sakramentalnym, gdyż przez taki stan życia „obiektywnie zaprzeczają tej więzi miłości między Chrystusem i Kościołem, którą wyraża i urzeczywistnia Eucharystia”, a także dlatego, że „dopuszczenie ich do

⁴³ Por. KKK, n. 1285, 1322.

⁴⁴ Por. Papieska Komisja ds. Autentycznej Interpretacji Kanonów Kodeksu, *Responsa ad proposita dubia. De sec-tae atheisticae adscriptis* (30.07.1934), AAS 26(1934), s. 494.

⁴⁵ Por. J. Krzywkowska, s. 47; A. Jaszcz, s. 156.

⁴⁶ Por. Z. Janczewski, *Powolywanie i obowiązki chrzestnych według prawa kanonicznego*, w: „Prawo Kanoniczne” 63(2020), n. 1, s. 86.

⁴⁷ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska o udzielaniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (1975), n. 5.

⁴⁸ Por. tamże; T. Jakubiak, *Zdatność do przyjęcia urzędu...*, s. 66.

Eucharystii wprowadzałoby wiernych w błąd lub powodowałoby zamęt co do nauki Kościoła o nierozzerwalności małżeństwa⁴⁹.

Wskazana praktyka Kościoła może oczywiście zostać pod pewnymi warunkami złagodzona, jeżeli osoby trwające w związku niesakramentalnym zdecydują się, aby „żyć w pełnej wstrzemięźliwości, czyli by powstrzymać się od aktów, które przysługują jedynie małżonkom”⁵⁰. Jeśli jednak dobrowolnie decydują się na wspólne życie *more uxorio*, wówczas nie wolno im przystępować do Komunii Świętej, ponieważ w tej „sytuacji publicznego i trwałego cudzołóstwa”⁵¹, „z uporem” trwają „w jawnym grzechu ciężkim”⁵².

Powyższy zakaz, wypływający z prawa Bożego⁵³ i należący do niezmiennego magisterium Kościoła, nie został w żaden sposób zniesiony, także przez nauczanie papieża Franciszka zawarte w posynodalnej adhortacji apostolskiej *Amoris laetitia*⁵⁴. W swoim dokumencie Ojciec Święty przypomniał jedynie, że osoby trwające w związku niesakramentalnym oraz współżyjące seksualnie, nie zawsze muszą zaciągać z tego powodu osobisty grzech śmiertelny⁵⁵. Sytuacja taka może dotyczyć osoby, która decydując się na pozostawanie w związku cywilnym ze względu na pochodzący z prawa naturalnego obowiązek wychowania potomstwa, jednocześnie nie może zrezygnować z pożycia seksualnego z uwagi na wyraźny sprzeciw drugiej strony. Wówczas takowy akt seksualny, nie będący – zważywszy na okoliczność łagodzącą „przymusu, strachu”⁵⁶ – aktem *humano modo*, nie musi stanowić dla tej osoby również grzechu śmiertelnego, gdyż pomimo poważnej materii pozbawiony będzie pełnej dobrowolności. W takim przypadku nie można zatem zgodnie z treścią kan. 915 KPK mówić o „trwaniu w grzechu”, ani o „uporze”, a w konsekwencji odmówić takiej osobie rozgrzeszenia i dopuszczenia do Komunii Świętej⁵⁷. Należałoby jedynie – analogicznie do przypadku związków niesakramentalnych osób żyjących w całkowitej czystości – zalecić takiej osobie przyjmowanie Komunii Świętej poza parafią zamieszkania, aby w ten sposób uchronić wiernych przed ewentualnym zgorszeniem⁵⁸.

⁴⁹ Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”* (22.11.1981), n. 84.

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ Por. KKK, n. 2384.

⁵² Por. kan. 915 KPK.

⁵³ Por. Mt 19, 6; Mk 10, 9; Mt 19, 19.

⁵⁴ Franciszek, *Adhortacja apostolska „Amoris Laetitia”* (19.03.2016).

⁵⁵ Por. tamże, n. 296–306.

⁵⁶ Por. KKK, n. 1735.

⁵⁷ Zob. Z. Janczewski, *Udzielanie Komunii św. osobom rozwiedzionym? Analiza adhortacji Amoris Laetitia papieża Franciszka*, w: „Prawo Kanoniczne” 59(2016), n. 2, s. 41–58; P. Majer, *Czy adhortacja „Amoris laetitia” zmieniła kan. 915 KPK?*, w: „Prawo Kanoniczne” 62(2019), n. 4, s. 91–111.

⁵⁸ Por. Papiaska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, *Deklaracja* (24.06.2000), w: „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 10(2000), s. 55n.

Drugim powodem niezdolności do podjęcia funkcji rodzica chrzestnego przez osoby pozostające w związku niesakramentalnym jest fakt, że życie dwojga ludzi na sposób małżeński bez uprzedniego przyjęcia łaski sakramentalnej jest zawsze stanem nie do pogodzenia ze świadectwem życia chrześcijańskiego, a co za tym idzie, z obowiązkiem „życia zgodnego z wiarą”. Osoby żyjące we wspólnocie pozamałżeńskiej, nawet jeśli znalazłyby się w nadzwyczajnej sytuacji umożliwiającej im korzystanie z sakramentów, *in foro externo* zawsze będą postrzegane jako żyjące w stanie publicznego i trwałego cudzołóstwa oraz jawnie trwające w grzechu ciężkim⁵⁹. To z kolei uniemożliwia im szczerze wyrzeczenie się zła i wyznanie wiary w czasie celebracji chrztu świętego, a w rezultacie wyklucza ich kandydaturę do przyjęcia funkcji chrzestnych, zgodnie z uwagą zamieszczoną w rytuale, podkreślającą, że „na chrzestnych nie należy wybierać takich osób, które nie mogą szczerze złożyć takiego wyznania”⁶⁰.

Jeszcze inną grupą osób, które nie mogą pełnić zadania rodzica chrzestnego, są osoby transseksualne. Kongregacja Nauki Wiary w specjalnej deklaracji wydanej w 2015 r. orzekła, że „zachowanie transseksualne ukazuje publicznie działalność sprzeczną z moralnym wymogiem rozwiązywania własnego problemu tożsamości płciowej zgodnie z prawdą o własnej płci”, a następnie, odwołując się *explicite* do normy kan. 874 § 1, 3° KPK, oceniła wprost, że osoba transseksualna „nie spełnia warunku prowadzenia życia zgodnego z wiarą [...] i tym samym nie może być dopuszczona do funkcji matki bądź ojca chrzestnego”⁶¹.

Powyższe wyszczególnienie różnych grup osób niezdolnych do przyjęcia zadania rodzica chrzestnego pozwala na dokładniejsze określenie ścisłego zakresu rozumienia kodeksowego obowiązku „życia zgodnego z wiarą”. Wyliczone tu przypadki wskazują, że tak, jak „nie można rościć sobie prawa do ceremonii ślubnej, gdyż *ius connubii* oznacza prawo do zawarcia autentycznego małżeństwa”⁶², tak też – na drodze analogii – można stwierdzić, iż nikt nie może rościć sobie bezwzględnego prawa do bycia rodzicem chrzestnym, gdyż prawo to pełnienia zadania chrzestnego jest prawem „do bycia autentycznym chrzestnym [...] – do obowiązku wychowania katolickiego dziecka wespół z jego rodzicami i do obowiązku dania takiego przykładu własnym życiem”⁶³. Kto więc nie jest w stanie przyjąć na siebie obowiązków stawianych rodzicom chrzestnym, nie ma prawa oczekiwać powierzenia mu tego zadania.

⁵⁹ Por. tamże; KKK, n. 2384; kan. 915 KPK.

⁶⁰ *Obrzędy chrztu dzieci...*, n. 6, 57n.

⁶¹ <https://www.ekai.pl/kongregacja-nauki-wiary-transseksualisci-nie-moga-byc-rodzicami-chrzestnymi/> (dostęp 27.10.2023).

⁶² Benedykt XVI, *Przemówienie do Roty Rzymskiej* (15.01.2011), AAS 103(2011), s. 108–113.

⁶³ A. Brzemia-Bonarek, *Kanoniczny wymóg „życia zgodnego z wiarą” (kan. 874 § 1, 3) rodziców chrzestnych i świadków bierzmowania*, w: *Wiara a prawo: między wolnością a posłuszeństwem*, (red.) P. Kroczek, Kraków 2013, s. 139.

Nad tym, by do obowiązku rodzica chrzestnego były dopuszczane jedynie osoby godne i zdolne do pełnienia tej funkcji, mają czuwać duszpasterze parafialni. Przynajmniej od czasów Soboru Trydenckiego weryfikacja kandydatów do tego zadania była obowiązkiem proboszcza, któremu nie wolno było powierzyć tego urzędu osobom lekceważącym zasady wiary i nieutwierdzonym w jej praktykowaniu⁶⁴. Także i dzisiaj, jeśli duszpasterz miejsca chrztu nie zna osoby, która ma pełnić funkcję rodzica chrzestnego, powinien zażądać od niej stosownego świadectwa kwalifikacyjnego z parafii zamieszkania, zawierającego potwierdzenie, że jest to osoba wierząca i praktykująca. Natomiast duszpasterz parafii zamieszkania kandydata powinien wystawić mu tego rodzaju zaświadczenie jedynie wówczas, gdy posiada moralną pewność, że jest do tej funkcji zdatny. W tym celu powinien przeprowadzić z nim rozmowę kwalifikacyjną pod kątem wymagań zapisanych w kan. 874 § 1 KPK, a nawet przegzaminować go ze znajomości prawd wiary⁶⁵.

Praktyka duszpasterska pokazuje, że świadomość obowiązków podejmowanych przez chrzestnych jest często bardzo niska. Większość z nich nawet nie podejmuje próby wychowania w wierze ani też chociażby duchowego towarzyszenia swojemu chrześniakowi. Nierzadko sami chrzestni to osoby niepraktykujące, które nie prowadzą „życia zgodnego z wiarą”⁶⁶. Dlaczego więc takie osoby bywają dopuszczane do roli rodziców chrzestnych? Trudno powiedzieć.

Duszpasterze parafialni powinni pamiętać, że funkcja rodzica chrzestnego, choć nie jest fakultatywna, nie jest też z punktu widzenia prawa absolutnie konieczna. W kan. 872 KPK czytamy, że przy chrzcie świętym przyjmującemu sakrament powinien towarzyszyć rodzic chrzestny, „jeżeli to możliwe”. Dlatego też nie powinno się wyznaczać na chrzestnych osób, które nie będą w stanie podolać temu obowiązkowi. Jeśli nie jest możliwe znalezienie dwóch osób, które mogłyby należycie pełnić to zadanie, wystarczy tylko jedna⁶⁷. Jeśli zaś i to nie byłoby możliwe, należy zatroszczyć się przynajmniej o jednego świadka chrztu⁶⁸. Już dzisiaj są kraje takie jak Włochy, w których niektórzy biskupi zawiesili w swoich diecezjach *ad experimentum* funkcję rodziców chrzestnych, powołując się przy tym na szereg słusznych argumentów⁶⁹. Ponadto, mając na uwa-

⁶⁴ Por. W. Wąsik, *Instytucja... w Kościele łacińskim...*, s. 247n; *Rituale Romanum...*, s. 13; kan. 766, 4° CIC.

⁶⁵ Por. J. Krzywkowska, s. 46, 49.

⁶⁶ Por. P. Lewandowski, s. 269.

⁶⁷ Por. kan. 873 KPK.

⁶⁸ Por. kan. 875 KPK.

⁶⁹ Część biskupów włoskich zauważyła, że funkcja rodziców chrzestnych była w ich diecezji często zwykłą formalnością, gdyż ci, którzy ją pełnili, nie byli w pełni świadomi wagi zadania, do którego zostali wybrani. Niekiedy wybór chrzestnych motywowany był względami innymi niż religijne, np. zamożnością, próbą podniesienia statusu społecznego albo wolą zacieśnienia więzi rodzinnych. Biskupi chcieli w ten sposób chronić także swoich duszpasterzy, którzy nie dopuszczając niektórych osób do godności rodzica

dze zasadę *salus animarum suprema lex*, należy pamiętać, że dopuszczanie przez duszpasterzy do zadania rodzica chrzestnego osób, które nie prowadzą „życia zgodnego z wiarą”, jest nakładaniem na nie ewangelicznego ciężaru „nie do uniesienia”⁷⁰, który w ogólnym rozrachunku może przynieść im realną duchową szkodę.

Na koniec warto wspomnieć jeszcze o sytuacji, w której osoby wyznaczone do pełnienia funkcji rodzica chrzestnego, na dzień sakramentu zdolne do pełnienia tego zadania, po jakimś czasie porzucają „życie zgodne z wiarą”, np. zawierając związek niesakramentalny, rezygnując z sakramentów lub dokonując aktu apostazji. W takim przypadku można prosić biskupa diecezjalnego o udzielenie zgody na wyznaczenie substytutu (zastępcy) chrzestnego, który, o ile sam spełnia wymagania stawiane rodzicom chrzestnym, po uzyskaniu wspomnianej zgody, powinien złożyć wobec proboszcza (lub jego delegata) oświadczenie o przyjęciu zobowiązań rodzica chrzestnego. Fakt wyznaczenia substytutu należy odnotować w księdze ochrzczonych⁷¹.

Zakończenie

W oparciu o przeprowadzoną powyżej interpretację kanonicznego wymogu „życia zgodnego z wiarą” stawianego kandydatom do pełnienia funkcji rodzica chrzestnego w kan. 874 § 1, 3° KPK, należy stwierdzić, że *ratio legis* niniejszego przepisu kodeksowego stanowi troska o zabezpieczenie tego zadania przed powierzeniem go osobom, które nie są w stanie wypełnić zobowiązań nakładanych przez Kościół na rodziców chrzestnych. Synteza wniosków wynikających z analizy filologicznej omawianego wyrażenia, zredukowana o przypadki osób niezdolnych do pełnienia funkcji rodzica chrzestnego zaczerpnięte z pozakodeksowych norm odwołujących się do tej ustawy, pozwoliła na zarysowanie w niniejszym artykule ogólnego rozumienia wymagania *vita fidei congrua* oraz na odkrycie teologicznych celów stojących za *finis operis* przytoczonego przepisu. Należy ufać, że niniejsza refleksja pomoże duszpasterzom, rodzicom, rodzicom chrzestnym i ich bliskim zrozumieć wagę zadania powierzanego chrzestnym oraz to, dlaczego Kościół zabezpiecza je tak stanowczym zobowiązaniem do „życia zgodnego z wiarą”

---

chrzestnego, spotykali się przy tym z brakiem rozumienia a nawet z groźbami. Głównym powodem takiej decyzji były jednak coraz większe trudności ze znalezieniem odpowiednich kandydatów do pełnienia tego zadania. Por. P. Lewandowski, s. 263–269.

⁷⁰ Por. Mt 23, 4; Łk 11, 46.

⁷¹ Por. Święta Kongregacja ds. Sakramentów, *List* (13.11.1984), Prot. N. 1032/84, za: A. Jaszcz, s. 157.

Streszczenie

Jednym z wymogów, jakie Kodeks Prawa Kanonicznego stawia przed kandydującymi do zadania rodzica chrzestnego, jest wymóg prowadzenia przez nich „życia zgodnego z wiarą” (kan. 874 § 1, 3° KPK). Niniejszy artykuł zawiera interpretację tego wymogu przeprowadzoną zgodnie z normami zawartymi w kan. 17–18 KPK. Analiza filologiczna wyrażenia *vita fidei congrua*, poszerzona o interpretację kontekstualną w ramach omawianego przepisu oraz o przykłady osób niezdolnych do pełnienia funkcji rodzica chrzestnego zaczerpnięte z pozakodeksowych miejsc paralelnych do ustawy, pozwoliła na ustalenie właściwego rozumienia tytułowego wymagania oraz na wskazanie stojących za nim racji teologicznych.

Słowa kluczowe: prawo kanoniczne, interpretacja, chrzest, rodzic chrzestny, życie zgodne z wiarą

Title: „Life of faith” (can. 874 § 1, 3° CIC) as a Canonical Qualification for Performing the Task of Sponsor

Summary

One of the requirements that the Code of Canon Law places on candidates for the task of sponsor is that they lead a “life of faith” (can. 874 § 1, 3° CIC). This article contains an interpretation of this requirement carried out in accordance with the norms contained in can. 17–18 CIC. A philological analysis of the expression *vita fidei congrua*, extended by a contextual interpretation within the discussed provision and examples of persons incapable of performing the function of a sponsor taken from parallel places outside the code, allowed for the establishment of the correct understanding of the titular requirement and the indication of the theological reasons supporting it.

Key words: canon law, interpretation, baptism, sponsor, life of faith

Bibliografia

Źródła

Benedykt XVI, *Przemówienie do Roty Rzymskiej* (15.01.2011), AAS 103(2011), s. 108–113.

Catechismus Romanus ex decreto Concilii Tridentini Pii V Pontificis Maximi iussu editus, Padwa 1714.

Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus (27.05.1917).

- Franciszek, Posynodalna adhortacja apostołska *Amoris Laetitia*, Wrocław 2016.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Familiaris consortio* (22.11.1981), w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, s. 65–160.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002.
- Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*. Stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku. Zaktualizowany przekład na język polski, Poznań 2022.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska o udzielaniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (1975), w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966–1998)*, (red.) Cz. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1994, s. 19–26.
- Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 2014.
- Papieska Komisja ds. Autentycznej Interpretacji Kanonów Kodeksu, *Responsa ad proposita dubia, De sectae atheisticae adscriptis* (30.07.1934), AAS 26(1934), s. 494.
- Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, *Deklaracja* (24.06.2000), w: „L’Osservatore Romano”, wyd. pol., 10(2000), s. 55n.
- Papieska Rada ds. Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu* (26.03.1993), AAS 85(1993), s. 1039–1119.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, Poznań 2003.
- Rituale Romanum Pauli V Pontificis Maximi iussu editum*, Paryż 1623.
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei verbum* (18.11.1965), w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 350–362.
- Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium* (4.12.1963), w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 48–78.
- Św. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, t. 11. *O sprawnościach*, (tłum. i opr.) F. Bednarski, Londyn 1965.
- Św. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, t. 21. *Męstwo*, (tłum. i opr.) S. Belch, Londyn 1962.
- Św. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, t. 27. *Chrzest i bierzmowanie*, (tłum. i opr.) P. Belch, Londyn 1984.
- Święta Kongregacja ds. Sakramentów, *List* (13.11.1984), Prot. N. 1032/84.

Opracowania

- Białobok J., *Instytucja rodziców chrzestnych w Kodeksie Prawa Kanonicznego*, Tarnów 2001.

- Brzemia-Bonarek A., *Kanoniczny wymóg „życia zgodnego z wiarą” (kan. 874 § 1, 3) rodziców chrzestnych i świadków bierzmowania*, w: *Wiara a prawo: między wolnością a posłuszeństwem*, (red.) P. Kroczek, Kraków 2013, s. 127–141.
- Dziub K., *Pojęcie urzędu kościelnego według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, w: „Częstochowskie Studia Teologiczne” 35–36(2007–2008), s. 71–79.
- Erdö P., *Ministerium, munus et officium in Codice iuris canonici*, w: „Periodica de Re Morali Canonica Liturgica” 78(1989), n. 4, s. 411–436.
- Jakubiak T., *Full communio with the Catholic Church and the validity of taking on the munus of sponsor*, w: „Roczniki Nauk Prawnych” 31(2021), n. 1, s. 163–179.
- Jakubiak T., *Is canon 874 a disqualifying law?*, w: „Studia canonica” 53(2019), n. 2, s. 431–447.
- Jakubiak T., *The criteria stipulated in canon 874 § 1, 1°–2° of the Code of Canon Law and the validity of taking on the munus of sponsor*, w: „Roczniki Nauk Prawnych” 30(2020), n. 1, s. 191–207.
- Jakubiak T., *Zdatność do przyjęcia urzędu chrzestnego w Kościele łacińskim*, w: „Prawo Kanoniczne” 60(2017), n. 2, s. 53–69.
- Janczewski Z., *Powoływanie i obowiązki chrzestnych według prawa kanonicznego*, w: „Prawo Kanoniczne” 63(2020), n. 1, s. 73–91.
- Janczewski Z., *Udzielanie Komunii św. osobom rozwiedzionym? Analiza adhortacji Amoris Laetitia papieża Franciszka*, w: „Prawo Kanoniczne” 59(2016), n. 2, s. 41–58.
- Jaszcz A., *Udzielanie sakramentu chrztu osobom poniżej 14. roku życia w prawie partykularnym Archidiecezji Lubelskiej*, w: „Studia Prawnicze KUL” 1(2020), s. 145–164.
- Krzywkowska J., *Kanoniczna pozycja chrzestnych jako duchowych przewodników*, w: *Wychowanie religijne i moralne*, (red.) M. Różański, R. Sztymmler, Olsztyn 2015, s. 41–50.
- Lewandowski P., *Zawieszenie funkcji chrzestnych i świadków bierzmowania w Kościele włoskim*, w: „Teologia i moralność” 17(2022), n. 2, s. 261–272.
- Majer P., *Czy adhortacja „Amoris laetitia” zmieniła kan. 915 KPK?*, w: „Prawo Kanoniczne” 62(2019), n. 4, s. 91–111.
- Moskal P., *Poznanie Boga w drodze wiary*, w: „Łódzkie Studia Teologiczne” 9 (2000), s. 83–92.
- Nowak M., *Rodzic chrzestny i świadek chrztu w świetle prawodawstwa kościelnego*, w: „Studia Elbląskie” 17(2016), s. 211–226.
- Słowikowska A., *Interpretacja pojęcia munus w Konstytucji dogmatycznej o Kościele Lumen gentium*, w: „Roczniki humanistyczne” 63(2015), z. 8, s. 125–145.
- Sobański R., *Metodologia prawa kanonicznego*, Warszawa 2009.
- Sztafrowski E., *Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej*, t. 2, Warszawa 1979.

Wąsik W., *Instytucja rodziców chrzestnych od czasów starożytnych do prawa dekretalów*, w: „Kieleckie Studia Teologiczne” 16(2017), s. 265–284.

Wąsik W., *Instytucja rodziców chrzestnych w Kościele łacińskim od Soboru Trydenckiego do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r.*, w: „Kieleckie Studia Teologiczne” 17(2018), s. 243–261.

Wójcik W., *Interpretacja ustaw według nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, w: „Prawo kanoniczne” 30(1987), n. 3–4, s. 75–116.

Literatura pomocnicza

Dicta. Zbiór łacińskich sentencji, przysłów, zwrotów, powiedzeń z indeksem osobowym i tematycznym, (red.) Cz. Michalunio, Kraków 2010.

Jougan A., *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Poznań – Warszawa – Lublin 1958.

Słownik łacińsko-polski, (red.) J. Korpanty, t. I. A–H, Warszawa 2001.

Słownik łacińsko-polski, (red.) J. Korpanty, t. II. I–Z, Warszawa 2003.